

40. Чернышев И. В. Община после 9 ноября 1906 г. (По анкете Вольного Экономического Общества) / И. В. Чернышев. – Ч. 1. – Петроград: Типография "Экономия", 1917. 41. Шепелев Л. Е. Царизм и буржуазия в 1904 – 1914 гг. Проблемы торгово-промышленной политики / Л. Е. Шепелев. – Л.: Наука, 1987. 42. Шестаков А. В. Очерки по истории наемного труда в сельском хозяйстве России / Шестаков А. В. "Никодим" – Т. 1. – Ч. 1 и 2. – М.: Изд-во Красная новь, 1924. – 232 с.;

Дроздов И. Г. Заработная плата сельскохозяйственных рабочих до и после Октября / Дроздов И. Г. – М.-Л.: Прибой, 1930. 43. Шульгин В. Я. Юго-Западный край под управлением Д. Г. Бибикова (1838 – 1853) // Древняя и новая Россия. Сборник. 1879. – Т. II. – № 5. 44. Яснопольский Л. Снабжение г. Киева скотом и мясом за десятилетие (1906 – 1915 гг.) / проф. Л. Яснопольский. – Петроград, 1916.

Надійшла до редколегії 17.02.10

О. Комаренко, канд. іст. наук, доц., І. Примаченко, студ.

КОНФЛІКТ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА АРГЕНТИНИ НАВКОЛО ФОЛКЛЕНДСЬКИХ ОСТРОВІВ 1982 р.: ВІЙСЬКОВИЙ АСПЕКТ

В статті аналізується військовий аспект Фолклендського конфлікту 1982 р. Визначено комплекс причин, що призвели до поразки республіки Аргентина і перемоги Великої Британії у цьому конфлікті.

The article analyses the military aspect of Falklands conflict in 1982. It determines the range of reasons that led to the defeat of the Republic of Argentina and Great Britain's victory in this conflict.

Хоча з часів Фолклендської війни минуло більш ніж 25 років, відлуння тих подій до сих пір відчутне в двосторонніх відносинах, свідомості і культурі Великої Британії і Аргентини, що підвищує актуальність даної проблеми. Невдача в цьому конфлікті поклала кінець практиці аргентинських військових диктатур та призвела до встановлення демократії в цій південноамериканській країні. З іншого боку, триумф британців у 1982 р. став підвалиною для блискучого політичного успіху консервативної партії на виборах 1983 р. і перебування М.Тетчер на посаді прем'єр-міністра наступні 8 років. Тому очевидно, що зрозуміти сучасну політичну ситуацію у Великобританії та Аргентині без всеохоплюючого уявлення про історію Фолклендського конфлікту неможливо.

З військової точки зору британсько-аргентинський конфлікт у Південній Атлантиці є важливим з точки зору вивчення досвіду локальних конфліктів між розвинутими країнами світу. Додатковий інтерес має той факт, що Фолклендська війна являє собою чи не єдиний зразок локального конфлікту, в якому ключову роль з обох сторін відіграли дії флоту взагалі, а з англійської сторони – дії авіаносних ударних угруповань зокрема. Як відомо 2010 рік ознаменувався новим різким загостренням конфлікту навколо Фолклендських островів, що посилює актуальність вивчення розвитку британсько-аргентинського конфлікту.

Історіографія Фолклендського конфлікту взагалі і його військова складова зокрема як в українській, так і в колишній радянській та сучасній російській вельми обмежена. Першою науковою працею присвяченою цій проблемі, можна вважати збірку статей "Мальвіны: колоніальна війна XX века" під редакцією В. Вольського, яка була видана в Москві у 1984 році. Незважаючи на дещо тенденційний характер висвітлення англо-аргентинського конфлікту, ця збірка сьогодні цікава наявністю доволі змістовного фактичного матеріалу. Наступного року світ побачила праця "Англо-аргентинский конфликт из-за Фолклендских (Мальвинских) островов" московської дослідниці О.Мітєєвої. З одного боку, цьому дослідженню притаманна певна заангажованість, що пояснюється проаргентинською позицією керівництва тодішнього СРСР в Фолклендському конфлікті. Хоча авторка відкрито висловлює симпатію аргентинській стороні, розглядаючи Мальвінський конфлікт як суто колоніальний, в цілому, оскільки СРСР не був прямим учасником конфлікту, вказана праця є цінною, точкою зору здебільшого нейтрального спостерігача. Крім того її проаргентинський суб'єктивізм стосується політичного аспекту кризи; оцінки ж військового боку справи заслуговують, на наш погляд, на значну увагу і зараз.

Достатньо докладно розглянуто військову складову конфлікту у праці "Конфликт в Южной Атлантике: Фолк-

лендская война 1982 г.", сучасного українського дослідника Д. Татаркова. До її пунктів слід віднести незаангажованість у висвітленні англо-аргентинського конфлікту, широке використання іспаномовних джерел і ґрунтовне висвітлення ходу військових дій.

Набагато ширшою є зарубіжна історіографія Фолклендського-Мальвінського конфлікту і його військової складової. Серед праць, створених у Великій Британії, слід виділити "Battle Atlas of the Falklands War 1982 – by Land, Sea and Air" Г. Сміта, що надає докладний опис бойових дій і в цілому намагається залишатися в рамках наукового об'єктивізму. Заслуговує уваги праця М. Хастінгса і С. Дженкінса "The Battle for the Falklands". Автори спробували дати короткий, але змістовний огляд Фолклендського конфлікту та його наслідків. Особлива увага у цій праці приділяється ходу військових дій. Всі вищезгадані дослідження виділяються науковим об'єктивізмом і спробами нейтрально досліджувати Фолклендську кризу. Проте, зворотною стороною цього стала абсолютна перевага фактичного матеріалу над висновками і узагальненнями, брак яких можна назвати головною проблемою для всіх зазначених вище публікацій. Серед американських праць, присвячених конфлікту, слід виділити ґрунтовне дослідження М. Хастінгса і С. Дженкінса "The Battle for the Falklands", що головним чином присвячено саме військовому аспекту конфлікту. Працю відзначають нейтральність у викладенні матеріалу (що не є дивним, враховуючи те, що США хоча і допомагали Великій Британії, але не були прямими учасниками конфлікту) і сміливість оцінок, які явно не можна вважати пробританськими.

Спираючись на все вищезазначене, ми можемо констатувати, що до сьогодення тема Фолклендського – Мальвінського конфлікту залишається недостатньо дослідженою у вітчизняній історіографії, а наявні праці з цього питання акцентують увагу на окремих, здебільшого суто технічних аспектах, не даючи повної картини ходу і результатів війни. Потребують подальшого вивчення й уроки військового протистояння. Тому автори вважають, що вивчення військового аспекту аргентино-британського конфлікту є цілком актуальним завданням. Безпосередньою метою нашого дослідження є аналіз комплексу причин, що призвели до поразки республіки Аргентина і перемоги Великої Британії у Фолклендській війні 1982 р.

Розгляд військової складової Фолклендської війни слід розпочати з характеристики балансу сил напередодні конфлікту.

Зменшення ваги Великої Британії на міжнародній сцені в середині 70-их на початку 80-их рр. XX ст., тяжка економічна криза, що припала в країні на цей же час значно відбилися на формуванні військової доктрини держави і відповідно на її збройних силах. Головним

© Комаренко О., Примаченко І., 2010

постулатом військової доктрини уряду консерваторів, яка була затверджена у 1981 р. під назвою "Шлях уперед", було досягнення військової переваги Заходу (а конкретно – НАТО) над країнами Варшавського договору. Втім в цей же самий час доктрина не виключала і того, що в наявних політико-економічних умовах велике значення набував захист інтересів Великої Британії і за межами зони дії альянсу. Переслідуючи ці завдання, Велика Британія мала на початку 80-их рр. доволі великий військовий бюджет – на військові нужди витрачалося приблизно 15 млрд. фунтів стерлінгів щорічно. Це складало 5% валового внутрішнього продукту країни [4, с.29] і, таким чином, країна випереджала з цього показника своїх європейських союзників і поступалася лише США [5, с.8]. Розподіляючи військовий бюджет, Міністерство оборони приділяло особливу увагу головним програмам: переозброєнню стратегічних ядерних сил, реформуванню сил загального призначення, закупівлям зброї і військової техніки. Але в цей же час з метою економії була висунута програма поступового скорочення сил загального призначення. Зокрема, передбачалося продати обидва діючих на той час авіаносця, вивести зі складу флоту декілька надводних кораблів і десантних суден, скоротити військовослужбовців і цивільний персонал [2, с.95]. Початок здійснення програми передбачався вже з 1983. Тож, якщо Аргентина почекала б із початком своєї компанії на Фолклендах ще рік, цілком вірогідно, що дати військову відповідь Великій Британії було б набагато важче. Військові сили країни поділялися на сухопутні сили, чисельність яких досягала 160 тис. військовослужбовців, військово-повітряні сили – 90 тис. і військово-морські сили – 70 тис. чоловік. Крім того, військові сили за цільовим призначенням поділялися на стратегічні ядерні і сили загального призначення.

У 1982 р. на чолі Аргентини стояла військова Хунта, що прийшла до влади внаслідок збройного перевороту 24 березня 1976 р. Неефективна економічна політика Хунти привела країну до справжньої кризи – зростання інфляції досягло 200% на рік, реальна заробітна платня зменшилася на 20%, ВВП порівняно з 1981 р. зменшився на 5,7%, а зовнішній борг збільшився до 35 мільярдів доларів [6, с.22]. Такий стан економіки не міг не відбитися на боездатності військових сил Аргентини. Втім, розуміючи свою військову слабкість, керівництво країни приділяло значну увагу переозброєнню армії і флоту, розвитку військової промисловості. Ще в 1967 р., намагаючись добитися незалежності від іноземних постачальників озброєнь і військової техніки, уряд прийняв довгострокову програму розвитку військово-промислового комплексу "Європа". Досягнення поставлених цілей вимагало від уряду різкого збільшення військових витрат. В 70-і рр. військовий бюджет Аргентини зріс більш ніж в 6 разів, і якщо в 1969 р. він складав 454 млн., то в 1980 р. видатки на оборону склали більше ніж 3 млрд. доларів. Втім, на думку авторів, цілі, поставлені програмою "Європа", не були повністю досягнені. Головною проблемою, на наш погляд, стало те, що так і не вдалося в повній мірі подолати залежність від іноземних постачальників військової техніки. Таким чином, країні не вдалося досягнути військово-політичної самостійності – в ході наступного конфлікту це послужить однією з головних причин невдачі, що настигне збройні сили країни [4, с.43].

Незважаючи на відсутність бойового досвіду (Аргентина за всю свою історію взяла участь лише в одній війні, яка відбулася у 1864-1870 рр.), збройні сили країни традиційно вважалися найбільш підготовленими у Південній Америці. Аргентинська військова доктрина робила нахил на підготовку держави саме до можливих

локальних конфліктів [3, с.21]. Збройні сили Аргентини були поділені на сухопутні війська, військово-повітряні сили і військово-морські сили. Загальна чисельність військовослужбовців на початок 1982 р. складала 185,5 тис. людей, з них в сухопутних військах служило 130 тис., в ВВС – 19, 5 тис., в ВМС – 36 тис. На початок 80-их рр. аргентинські військово-морські сили були найбільшими в регіоні. Є підстави констатувати, що в цей час флот країни переживав свій розквіт [4, с.47]. В квітні 1982 р. у строю нараховувалося близько 40 бойових кораблів, катерів і допоміжних суден. Підводні сили флоту складалися з 4 підводних човнів.

Загалом, порівнюючи військові сили Аргентини і Великої Британії у 1982 р., стає очевидним, що остання переважала якістю сухопутних сил, хоча і поступалася в чисельності армії. Що ж до якості техніки (особливо авіації і флоту), то Велика Британія мала переконаливу перевагу. Співвідношення сил в районі Фолклендських островів на момент початку британської операції по визволенню островів (1 травня) по кораблям оцінюється як приблизно рівне, по літакам 1:7 на користь Аргентини, по сухопутним військам 1:1,5 на користь Аргентини. Лише по зенітним ракетам на кораблях 7:1 баланс сил був на користь Великої Британії. Аналізуючи баланс сил у ході конфлікту, слід окремо виділити географічний фактор. Фолклендські острови знаходяться на відстані 13 тис. км від Великої Британії і 400 км від Аргентини [1, с.11]. В таких умовах острови виявлялися в радіусі дії аргентинської військової і транспортної авіації, що базувалася на материкових аеродромах. Для Аргентини постачання і авіаційне "прикриття" своїх військ на Фолклендах, таким чином, не повинно було стати проблемою. На відміну від британців, які під час компанії 1982 р. були змушені діяти на великій відстані від метрополії, у повному відриві від баз постачання. Крім того у 1982 р. на островах був відсутній постійний англійський гарнізон, що робило їх зручною цілью для раптового удару. Ці фактори нівелювали загальну військову перевагу Великої Британії, призводили до того, що баланс сил в ході конфлікту за Фолклендські Мальвінські був рівним.

Восени 1981 р. аргентинський підприємець С. Давідовф домовився про викуп залишків британських подальбійних факторій на о. Південна Георгія з метою їх подальшого використання як металообробт. Але через формальне порушення ним умов діяльності громадян Аргентини на островах Південної Георгії, британська влада вимагала скасування контракту і його повернення до Аргентини. В свою чергу, в Аргентині цей випадок набув яскравого націоналістичного розголосу. Розгорнувся аргентинсько-британський дипломатичний конфлікт в аргентинська Хунта вирішила, що цей випадок є гарним приводом для початку збройної операції проти Фолклендів.

1 квітня у 4 годині ранку перший аргентинський підрозділ вступив на землю Фолклендів. Аргентинці, незважаючи на серйозний спротив з боку англійців, швидко захопили казарми і аеропорт Порт-Стенлі. Реакція Великої Британії була миттєвою. Вже 2 квітня М.Тетчер наказала командуючому ВМС країни першому лорду адміралтейства Г.Лічу приступити до формування ударної авіаносної групи для військової операції, щодо повернення Фолклендів [2, с.107]. З цієї метою були сформовані 317-е та 324-е оперативні з'єднання. До складу першого увійшли практично всі надводні кораблі британського флоту на чолі з авіаносцями "Інвінсібл" і "Гермес", сили авіації та морської піхоти. 324-е з'єднання складалося з 4 атомних і 1 дизельного підводних човнів. Ці сполучення очолили контр-адмірал Д. Вудворд і віце-адмірал П.Харбет відповідно. З 6 квітня ко-

кораблі британських ВМС з різних місць дислокацій стали концентруватися в районі о. Вознесіння (він був тимчасово наданий у користування британцям США). Вже 18 квітня передові кораблі ударного угруповання вирушили в напрямку Фолклендських островів.

Кабінету міністрів Великобританії був потрібен швидкий військовий успіх, який міг би принести такі необхідні на той час політичні дивіденди. Для цього було сплановано і проведено операцію по звільненню Південної Георгії (ще однієї британської території в Південній Атлантиці, що була захоплена аргентинцями 1 квітня) – "Параквейт" [4, с.118]. В ході цієї операції 25 квітня англійці за допомогою ракетно-бомбових ударів вивели із ладу аргентинський підводний човен "Санта-Фе", що прикривав Південну Георгію [7, с.22]. Британський спецназ в той же день висадився на острові і захопив селище Грютвікен.

Тим часом головні британські сили увійшли в так звану зону TRALA – 200 мильну зону відчуження навколо Фолклендських островів [4, с.149], і розташувалися там так, щоб бути поза зоною досягнення аргентинської авіації, що базувалася в Південній Америці. На Фолкленді були десантовані групи британського спецназу SAS для проведення розвідки і корегування нальотів. З 1 травня 1982 р. почалися нальоти англійської палубної авіації. Цілями цих нальотів були в першу чергу аеродром Порт-Стенлі та аргентинські комунікації. Так було досягнуто перевагу у повітрі.

Тим часом британські підводні човни вели пошук аргентинського флоту, що не входив у прямий контакт з надводними силами англійців. Вранці 1 травня атомний підводний човен "Конкерор" виявив аргентинське угруповання, що складалося з крейсера "Генерал Бельграно" і 2 есмінци. О 16 годині 2 травня через недбалість екіпажу аргентинського крейсера англійська субмарина змогла непомітно підійти до нього на відстань в 1 км і вразити його 2 торпедами. Крейсер невдовзі затонув. Загинув 321 аргентинський моряк [2, с.201]. Це був перший і останній випадок в історії, коли атомна субмарина знищила бойовий надводний корабель. Після цього трагічного епізоду аргентинський флот фактично не брав участь у прямих бойових діях.

З ранку 4 травня аргентинці змогли нанести удар у відповідь. Ескадра адмірала Вудворда очікувала, що після знищення "Генерала Бельграно" аргентинці спробують організувати повітряний удар по авіаносному угрупованню. Але декілька помилкових повітряних тривог притупили увагу англійців. Це стало однією з причин того, що несподівана атака двох аргентинських літаків "Супер Етандарв" виявилася успішною. Пілотам вдалося на критично малій висоті близько підійти до угруповання англійців і здійснити пуск ракет "Екзосет" по кораблям противника. На одному з них – есмінци "Шеффілд", постановка поміх через невідомі причини не була здійснена і ракета влучила в ціль. Екіпажу довелося залишити корабель. Аргентинський повітряний удар коштував англійцям життя 28 моряків.

З 4 по 15 травня 1982 р. йшла війна на виснаження. Королівські збройні сили вели підготовку десанту для звільнення Фолклендів. Атаки англійців на аеродром Порт Стенлі і комунікації аргентинців стали регулярними. В цей час англійське командування спланувало рейд на острів Пейл, який знаходився в 10 милях на північний-захід від Фолклендської протоки. Саме тут аргентинці обладнали невеликий польовий аеродром "Кільдін" [4, с.209], що став передовою базою для їх повітряних сил. Такий плацдарм становив серйозну загрозу для британської авіаносної групи і робив фактично неможливою висадку на Фолкленді. З гвинтокри-

ла "Сі Кінг" на острів були доставлені спецназівці SAS. Вночі 15 травня кораблі британців підійшли до острова і почали його артобстріл для відводу уваги аргентинців. Skorиставшись цим, спецназ зміг закласти вибухівку в 11 аргентинських літаків, що стояли на аеродромі, підірвати їх і успішно відійти. В результаті цієї операції аргентинський гарнізон на Фолклендських островах втратив значну частину свого повітряного прикриття.

Нейтралізація аеродрому на о. Пейл, успіхи у виводі з ладу аеропорту Порт Стенлі і аргентинської системи протиповітряної оборони на Фолклендах створили умови для організації англійського десанту та остаточного визволення Фолклендських островів. Ця операція отримала кодову назву "Сатон". Після довгих вагань місцем висадки було обрано бухту Сан-Карлос на території Східного Фолкленду. Десантна група під командуванням командора М.Клаппа складалася з 7 десантних і 5 допоміжних кораблів. 7 бойових кораблів безпосередньо прикривали місце висадки від ударів з повітря. Операція почалася в ніч на 21 травня. Водночас з початком висадки почався артобстріл з моря міста Дарвін. Паралельно британський спецназ провів напад на аргентинські казарми в цьому місті. Ці акції були направлені на зрив потенційного контрнаступу аргентинців.

З 10.30 ранку 21 травня аргентинці почали масовий авіа удар по бухті Сан-Карлос з метою зриву висадки. Почалася так звана битва над "долиною смерті". Аргентинські літаки йшли хвилями. У вузькій бухті Сан-Карлос їх зустрічали масовим вогнем британські кораблі та винишувачі. Пік боїв над "бомбовою алеєю" прийшовся на 25 травня – День незалежності Аргентини, коли аргентинці кинули в бій всі наявні резерви. Обидві сторони несли тяжкі втрати, але зірвати десантну операцію аргентинцям не вдалося. Їх втрати за період з 21 по 25 травня склали 16 літаків. Приблизно стільки ж отримали серйозні пошкодження [4, с.271]. Аргентина виявилася неспроможною компенсувати такі втрати, тим часом як до угруповання англійців постійно приходило поповнення. Через це аргентинці втратили перевагу у повітрі.

Склалися умови для розгортання наступу на Порт Стенлі. Але командувач наземними силами англійців Д. Томпсон побоювався контрудару з району Дарвін – Гус-Грін. Англійці вирішили завдати по цим позиціям упереджувальний удар. Через недбалість командуючого сухопутними силами Аргентини на архіпелазі О.Параді [4, с.278] аргентинське угруповання, що обороняло цей район, виявилася неготовим для ефективного стримування британських військ. Англійці активно користувалися приладами нічного бачення, яких не мали аргентинці, і планували більшість своїх операцій в нічний час. Велика перевага англійців в артилерії та у повітрі призвела до зниження морального духу аргентинських сил, що обороняли Дарвін – Гус-Грін. 29 травня біля тисячі аргентинців капітулювали британським частинам.

Паралельно з боями в районі Дарвін – Гус-Грін 27 травня англійці розпочали наступ на адміністративний центр Фолклендських островів – Порт-Стенлі. Користуючись перевагою у повітрі і артилерії, маневрі і досвіді ведення нічних операцій, англійці 29 травня захопили Дарвін. Важливим елементом їх тактики на цьому етапі стали несподівані вертолітні десанти в тилу супротивника. Невдало організована аргентинська система оборони, проблеми з постачанням і низький моральний дух призвели до того, що вже 14 червня 1982 р. аргентинські сили (приблизно 12 тисяч) на чолі з генералом Менедесом були змушені капітулювати в Порт-Артурі. Англійський суверенітет над островами було поновлено. Втім, ця перемога не була легкою для

британців. Не раз операція по визволенню Фолклендів стояла на межі провалу. Ось характерний запис з щоденника адмірала Вудворда від 13 червня: "Наша боездатність зараз на краю прірви... Щиро кажучи, якщо аргентинці тільки дунуть на нас, ми розвалимося. Можливо, вони в такому ж стані: тільки на це і сподіваємось" [2, с.383].

Аргентина зазнала цілковитої військової поразки в конфлікті за Фолклендські острови. Бойові дії в Південній Атлантиці тривали всього 72 дні, але вони дорого коштували обом сторонам конфлікту. Згідно офіційним даним, 255 британців віддали своє життя в цій війні, 777 отримали поранення. Аргентинці втратили 649 чоловік вбитими, ще 11300 вояків потрапило у полон. Підводячи підсумки конфлікту слід зазначити декілька важливих моментів. Причинами цього стала неввічлива оцінка Аргентиною реакції США і Великобританії на захоплення Фолклендів, стратегічна помилка щодо часу проведення операції, неспроможність налагодити достатнє постачання військ і тактичні прорахунки. Свою негативну роль зіграла й погана взаємодія між різними родами аргентинських військ. Важливим для обох сторін виявився фактор якості техніки і зброї. Як республіка Аргентина, так і Велика Британія зіткнулися з суттєвими технічними труднощами і численними відмовами техніки і збройних систем. Але якщо аргентинці до кінця конфлікту так і не змогли впоратися з цими проблемами, то британці в цілому змогли їх подолати. Англійцям також вдалося провести колосальну роботу щодо швидкої мобілізації наявних сил та їх ефективної підтримки. Тож, на думку авторів, сповна використовуючи перевагу на морі і на дипломатичному полі Велика Британія змогла досягти всіх поставлених військових завдань в регіоні: звільнити Фолклендські острови від аргентинців, продемонструвати світу свою військово-морську міць і готовність захищати власні території найрішучішим чином.

Зіткнувшись з реальністю втягування у повномасштабну війну, Буенос-Айрес виявився не в змозі гнучко реагувати на зміни, перш за все в міжнародній обстановці, тим самим, дозволивши противнику диктувати свої умови. Причина такого становища справ крилася у недоліках законодавчої бази в області оборонної політики Аргентини. Національні інститути, що відповідали за мобілізацію держави перед зовнішньою загрозою, виявилися не готовими об'єктивно аналізувати і прогно-

зувати процес розвитку конфліктної ситуації і послідовно втілювати в життя заходи оборонного характеру. На всіх етапах розвитку конфронтації, в ході планування операції, під час дипломатичних переговорів і ведення бойових дій, в Аргентині так і не був створений центральний орган державного управління в кризовій ситуації, відповідальний за спільне рішення політичного, економічного, соціального і військового напрямків. Як результат, акції дипломатичного і політичного характеру нерідко йшли врозріз із інтересами військової обстановки. Військовий комітет, що прийняв на себе керівництво діями держави під час конфлікту, виявився не здатним швидко і гнучко управляти ситуацією. Спроби мінімізувати час прийняття рішень шляхом створення спеціальних міжвідомчих груп і консультативних комісій призвели до ускладнення системи управління, сприяли загальному негативному для Аргентини результату.

Загалом після закінчення конфлікту дії сторін були піддані військовими аналітиками детальному критичному аналізу. Осмислення вдалих прийомів і невдач в ході бойових операцій, застосування авіаносних угруповань і авіації [5, с.7] як такої дозволило в значній мірі скорегувати погляди на характер застосування крупних військових угруповань у локальних війнах майбутнього. Недоліки у бойовій підготовці збройних сил змусили аргентинське керівництво відразу після закінчення конфлікту провести в країні військову реформу і відмовитися від загальної військової повинності. Набутий в ході конфлікту досвід широко використовувався і англійськими військово-морськими силами у ході війни в Перській затоці 1991 р [2, с.402]. Досвід Фолклендського конфлікту суттєво вплинув на військове будівництво останнього десятиліття XX – початку XXI ст.

1. Александров А., Гречкин С. Фолкленды: рецидив британского колониализма. // Зарубежное военное обозрение. – 1982. – №10. 2. Вудворд С., Робинсон П. Фолклендская война. Мемуары командующего фолклендской ударной группой. – Симферополь, 2005. 3. Кузьмин И. Вооруженные силы Аргентины. // Зарубежное военное обозрение. – 1982. – №6. 4. Татарков Д. Конфликт в Южной Атлантике: Фолклендская война 1982. – К., 2007. 5. Chant Christopher, Air War in the Falklands 1982. – Oxford, 2001. 6. Rock David, Argentina, 1516 – 1982: from Spanish colonization to the Falklands War. – Berkeley, 1985. 7. Smith Gordon, BATTLE ATLAS of the FALKLANDS WAR 1982 – by Land, Sea and Air. – Penarth, 2006.

Надійшла до редколегії 17.02.10

Л. Круглова, канд. іст. наук

ДОКУМЕНТАЛЬНІ ДЖЕРЕЛА З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ У ЧАСОПИСІ "ЧТЕНИЯ В ИСТОРИЧЕСКОМ ОБЩЕСТВЕ НЕСТОРА-ЛЕТОПИСЦА"

У статті подано огляд документальних джерел з соціально-економічної, політичної історії та історії релігійного і культурного життя України XV–XVIII ст., вміщених на сторінках часопису "Чтения в Историческом обществе Нестора-летописца" (1879-1914).

The documentary records on the socio-economic, political, religious and cultural history of Ukraine of the 15th–18th century are described in the article. These written sources were published in the historical journal "Reading in the Historical Society of Chronicler Nestor" for the first time in 1879-1914.

Науковий часопис "Чтения в Историческом обществе Нестора-летописца" (1879-1914 pp.) (далі ЧИОНЛ), як друкований орган Історичного товариства Нестора-літописця (далі ІТНЛ), відіграв важливу роль в процесі розвитку та формування української археографії на рубежі XIX–XX ст.

Крім відомостей про діяльність і персональний склад ІТНЛ, а також про роботу редакційного комітету ЧИОНЛ, на сторінках часопису була опублікована значна кількість писемних джерел, які стосувалися усіх сфер життя України, різних історичних періодів. На сто-

рінках ЧИОНЛ вміщені дві групи джерел: документальні та наративні. Ми розглянемо першу з них.

Вміщені у ЧИОНЛ документальні публікації з соціально-економічної, політичної історії, а також з історії церковного та культурного життя України XV–XVIII ст. [32] зберігають актуальність і наукову цінність до сьогодні: їх використовують історики, філологи, етнографи, дослідники українського права. Крім того, часопис містить джерела з історії поляків, росіян, білорусів, євреїв, кримських татар та інших народів.